

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CIAUȘANU, GH. F.

Creștinismul românului oglindit în graiul său /
G.F. Ciaușanu. - București : Saeculum I.O., 2020
ISBN 978-973-642-454-0

398

Editura SAECULUM I.O.

ISBN: 978-973-642-454-0

© Toate drepturile sunt rezervate

Editurii SAECULUM I.O.

G. F. CIAUȘANU

G. F. Ciaușanu – O neașteptată
deschidere de perspectivă

CREȘTINISMUL ROMÂNULUI OGLINDIT ÎN GRAIUL SĂU

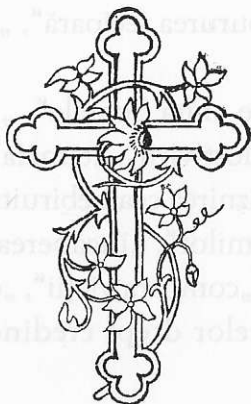

Editura SAECULUM I.O.

București, 2020

„Pre cea mai înaltă decât Cerurile și mai curată decât strălucirea Soarelui, care ne-a izbăvit pre noi din blestem, pre Stăpâna lumii cu cântări să o cinstim“ (din cântările *Paraclisului Precistei*).

Ceea ce este izvorul milei, învrednicește-ne pe noi milostivirii Tale. Născătoare de Dumnezeu, arată precum deapurarea puterea Ta, că întru tine nădăjduind strigăm Ție: Bucură-Te că oarecând Gavriil al celor fără de trupuri mai mare Voevod [a coborât la Tine și Ți-a făcut marea bună-vestire].

CUPRINS

<i>G. F. Ciaușanu – O neașteptată deschidere de perspectivă (I. OPRIȘAN)</i>	5
<i>Notă asupra ediției (I. OPRIȘAN)</i>	9

CREȘTINISMUL ROMÂNULUI OGLINDIT ÎN GRAIUL SĂU

Dumnezeu	12
Maica Domnului	18
Sfinții	21
Sf. Cruce	23
Moartea	26
Lumânarea	31
Sfințenia Mormântului	35
Păcatul strămoșesc	38
Îngerii buni (luminați)	39
Legea	48
Pacea creștină	51
Jurământul	53
Mănăstiri-călugări	55
Opreliști morale	57
Sfintele taine (Sfințenii în Vâlcea)	58
Cununia religioasă	63
Taina preoției	69
Sufletul	75

Respect pentru oameni și cărți

VIAȚA MAICII DOMNULUI

I.83
 II. Biserici cu Hramul Născătoarei de Dumnezeu. .91
 III. Închinarea cuvenită Sf. Fecioare.93
 IV. Fecioria preacurată97
 V. Cum cântă colindele pe Maica Domnului, Pruncul Sfânt, Botezul, Răstignirea etc.?99
 VI. Cum o preaslăvește cântarea Bisericii pe Maica Domnului107

CĂRȚILE NOASTRE - LA
 DISPOZIȚIA D-VOASTRĂ

Edițiile SACULUM I.O., VESTALA și
 SACULUM VISUAL (S.R.L.) Teodorice Rădaru
 în București, sector 10 oferă cititorilor interese
 cărțile publicate sub egida lor cu reduceri de preț în
 cazul în care se achiziționează direct de la deținătorii
 editurilor (S.R.L. Teodorice Rădaru, nr. 10) sau până
 în numărul său de comenzi în scris (sau până
 la numărul de comenzi în scris) în limita
 disponibilă. Se asigură gratuitățile expedierii prin
 poștă, numai în țară, în cazul unor comenzi de peste
 80 de lei.
 Reducerile sunt proporționale cu valoarea
 cărților comandate. Peste 80 lei - 10%; peste 150 lei
 - 15%; peste 200 lei - 20%.
 Refușiți suplimentare la telefonul 021/222.82.97,
 0748.146498 (depoziții), între orele 9-17.

OFERTĂ SPECIALĂ

Cititorii care achiziționează cărți direct de la
 deținător beneficiază de reduceri de 10% chiar și
 atunci când suma comenziștilor nu se ridică la 80 lei.
 Vizitați pagina noastră de internet: www.saculum.ro
 E-mail: saculumio@scor.com

În Oltenia și în Vâlcea – în special – este numit Sfântul, Sfântulețul sau *Ăl de Sus*. Pioșii creștini îl închipuiesc antropomorfic: *îi sărută tălpile*. Ei mai spun că și Dumnezeu ca și pământul, așternutul picioarelor Sale, rabdă prea multe nedreptăți.

În Vâlcea – ca o prescurtare de jurământ – avem expresia: *Dumnezeu e deasupra și noi suntem didijos (dedesubt)*. Dumnezeu s-a întrupat, a umblat pe pământ, cu oameni a petrecut.

Scârbitu-s-a de nemernicia omenească și a săltat cerul în slăvi, ca să nu-l întineze muritorii cu pângăriciunile lor.

În voia lui Dumnezeu se lasă sufletul omenesc încrezător în pronia divină:

N-am să trăiesc cât pământul
Și-am să mor când o vrea Sfântul!

Tot în Dumnezeu se-ncrede haiducul care luptă pentru dreptatea și ajutorarea împilaților:

Că decât în calicie,
Mai bine în haiducie:
Ce-o vrea Dumnezeu să fie!

Pentru oamenii blajini, buni, se aude expresiunea: *pâinea lui Dumnezeu, boul lui Dumnezeu*.

Pentru cel ce se crede *mare și tare*, înțelept și puternic, încrezut ca și Dumnezeu – se zice ca *a luat boii lui Dumnezeu în cap*. Este adică unul care umblă cu capul în nori, e un capsoman, n-are teamă de Dumnezeu și nici rușine de oameni, *și-a luat nasul la purtare, ține nasul pe sus*. (Vâlcea).

În Dolj se crede că de câte ori găina bea apă ridică ciocul ca să mulțumească lui Dumnezeu. (Colect. C. N. Ploșor).

Tot în Dolj se crede că dacă uzi florile ori sădești ceva în ziua Domnului (Duminica), totul se usucă (idem).

Când răposează un om bun – *un om al lui Dumnezeu* – care s-a chinuit mult, Vâlceanul zice ușurat: *bine că l-a luat (iertat) Dumnezeu!*

Dacă se prăpădește un om rău, câinos – el răsufală ușurat cu vorbele: *Bine că l-a luat Dracu! Nu l-a mai răbdat Dumnezeu (pământul)*.

Expresiunea Vâlceanului: *N-are nici un Dumnezeu!* este tot una cu expresiunile sinonime: *N-are cer, n-are pământ, n-are nici un rost pe lume, se uită-n cer și-n pământ, e fără căpătâi, ca un câine al nimănui, n-are nici un Cârstov, bătut de Dumnezeu, bătut de stele, vai de steaua lui! să-i duci groaza (grija)!* Cf. *malo astro natus* (Petronius, cap. 39 și 34 Sat.) cf. Ovidius *Eleg. VIII. I*, (cf. Persius *Sat. V*, cf. Juvenal, *Sat. IX.33*).

Verbul vâlcean *a se dumnezei* însemnează a se face om cinstit și bun de casă, om de treabă, a se sfinți, a fi botezat, a fi ușă (cruce) de biserică, a lua calea (poteca) bisericii, a se lăsa de rele.

Expresiunea: *Nu mai e de Dumnezeu!* este tot una cu: *nu mai este de trăit, s-a păgânit lumea, să-ți faci singur groapa și să intri – de viu – în ea, e topenia lumii (pământului), e prăpădul lumii, punere de cap, vreme împotriva. (Vâlcea).*

Când vede fapte netrebnice ori criminale. Vâlceanul zice oftând: *De-aia a luat Dumnezeu ori: De-aia nu mai vrea nici Dumnezeu cu lumea! Sau: De-aia nu se mai face mămăliga (nu mai plouă Dumnezeu!).*

Când îi merge cuiva în plin, se zice că *i-a pus Dumnezeu mâna în cap, adică l-a văzut soarele, l-a văzut Dumnezeu, i-a știut Dumnezeu de știre, nu dă vânt rece de el, l-a bătut fericea, când l-a făcut mamă-sa, să fi făcut doi (Vâlcea).*

Numai pentru oamenii buni (drepti și sfinți) mai ține Dumnezeu pământul, căci altfel l-ar potopi ca pe Sodoma și Gomora.

Sunt pe lumea asta cu lumina oameni norocoși, cu piez-bun. Despre aceștia se zice că *unde pun ei mâna, pune și Dumnezeu mila.* Dar sunt pe lume și oameni seci care, dacă pun mâna pe ceva – se și usucă.

În Vâlcea și Dolj (Plenița) se aude și diminutivul alintător: de *Domniliță*:

De traiul de la Plenița

Nu l-ar uita Domniliță.

(Col. C. N. Ploșor).

Un lucru s-au o ființă este de Doamne-ajută – atunci când mai are vreo valoare oarecare.

Se aud în Vâlcea expresiile așa de plastice: *Era Dumnezeu pe pământ! Era raiul lui Dumnezeu pe pământ! Pe-aici parcă era alt Dumnezeu!* Ele vor să arate belșugul, bișagul, berechetul rodniciei pământului blagoslovit de Dumnezeu.

Ca un ecou al *Evangheliei de la Ioan*: – imn al dragostei creștine – găsim într-o doină următoarele stihuri:

Dare-ar Dumnezeu un vânt

Să rămâie pe pământ

Numai verde pajiște,

Numai dulce dragoste!

(G. Murnu: *Cele mai frumoase doine*, pg. 58).

Despre cele ce înoată în neazuri se zice că *nici Dumnezeu nu-i știe de știre (e în neștirea lui Dumnezeu).* (Vâlcea).

Despre cel căruia îi merg treburile spornic se zice că *i-a știut Dumnezeu de știre.*

Ca să îmbunezi pe cineva îi zici: *Măi creștine, măi om de Dumnezeu (al lui Dumnezeu!) adică om de*

omenie, de înțeles, om pașnic, domol, larg, împăciuitor, *cu burta largă* care știe să *caute ogodul* cuiva.

Să mă duc cu Dumnezeu! – sub ocrotirea Lui. (Vâlcea).

Să nu mâinii pe Dumnezeu!, să nu cârțești zadarnic împotriva bunului Dumnezeu, care te-a încărcat de bunătați, dându-ți *noroc și sănătate va să fi bogat în toate*.

Caută-ți cu Dumnezeu! Mergi în pace și cu protegerea lui Dumnezeu.

Dragul Dumnezeu

Șade și privește...

Din gură grăiește:

– Că voi mie-mi sunteți

Una ca și alta

Floarea grâului:

Pelicioara mea;

Floarea vinului:

Drag sângele meu;

Floarea mirului:

Sudorile mele.

(Al. Viciu: *Colinde ardelene*, pg. 101).

Pentru Al. Cuza așa se roagă lui Dumnezeu împrietăritul doljan:

De casă șapte pogoane

Vezi-l și auzi-l Doamne,

Ușurează-i mormințelul

Pomenește-i suflețelul!

(Col. C. N. Plopșor).

Sunt expresii oltene ca: *Dumnezeu nu doarme!* sau *Dumnezeu nu bate cu bâta*, care arată providența divină.

Expresia: *Drept-Dumnezeu = drept-lege, de ochii lumii, praf în ochii lumii, legătură de picior*.

Maica Domnului

În Oltenia și în alte părți locuite de români, se crede că Maica Precista șade în genunchi atât timp cât stă întinsă masa creștinului. După ridicarea mesei, este de datorie să se măture firimiturile – ca să nu fie călcate.

Cu o pietate adâncă românii au botezat felurile flori de câmp ori de grădină cu numele Sfintei Fecioare: Poala Maicii Domnului, Părul Maicii Domnului, Condurii Doamnei, Ruja Doamnei, Lemnul Maicii Domnului, Mâna Maicii Domnului.

În toată Oltenia se numește *Mâna Maicii Domnului* și druga de porumb care are mai multe gemănări la vârf. Din boabele ei blagoslovite se dau găinilor „ca să stea pe ouă și să scoată mulți pui“.

S-au îndreptat către Precista rugăciuni fierbinți, i s-a dat numele ei la oameni, icoane ferecate cu aur și argint i-au fost afierosite și apoi – în urma minunilor făcute de ele – au fost încărcate cu scule și nestemate, aureole, brățări, inele etc.

În Dolj femeia însărcinată – spre a naște ușor – spală icoana Precistei cu apă, pe care o bea (Col. C. N. Plopșor).

1. A se vrea textul următor, *Viața Maicii Domnului*, mai pe larg conceput, cu numeroase exemplificări din creația populară (n. ed.).

Chiar și bisericilor li s-au dat hramuri ale Precistei: Uspenia, Precista etc.

Când cineva e la *pieire*, pe cuțit (*trage să moară*), se zice în Vâlcea că numai *Maica Domnului cu mila* de l-o mai împicioroga, ori să stea Dumnezeu numai de el!

Românii se roagă: „*Drăguță Sântă-Mărie – Nu lăsa iarna să vie!*“

În Dolj se crede că dacă omori un păianjen – îți iartă Precesta șapte păcate. Așa l-a blestemat ca, fiindcă el a făcut pânză fără cusătură (Plopșor, *Op. cit.*).

Într-un descântec de junghi.

Maica Precista l-a auzit,

La el s-a coborât;

De mâna dreaptă l-a luat,

În râul Iordan l-a botezat;

L-a curățat

Și cu leac mare l-a dăruit.

(Candrea-Dens[useanu]: *Poezii populare* .

Bibl. p. toți, pg. 50).

Într-o doină găsim imprecăția aceasta:

Iau cuțitul să-mi tai pită,

Lacrimile-mi pârâu pică;

Cine nu-mi crede vorba,

Nu-i ajute Precista!

(G. Murnu, *Op. cit.*, pg. 51).